

Distriktet i Stockholm
Patrik Hemmingsson, 010-730 9776
Kaj Nielsen
Eva Blizzard

Projektrapport

Tillsyn av skogsbranschen

Projektamn: 55 Skogen
Projektägare: Kicki Höök
Projektledare: Patrik Hemmingsson

1. Sammanfattning

Inom skogsbranschen är 40 500 personer sysselsatta på 27 500 arbetsställen. Vår bedömning är att det i branschen är en underrapportering av olyckor och tillbud. Det är också en bransch där en olycka kan få stora konsekvenser. Arbetet utförs i otillgänglig terräng, vilket innebär svårigheter för räddningspersonal att ta sig till platsen eller att få personer som drabbas snabbt under vård. Mellan 2008 och 2013 har 16 dödsfall inträffat inom skogsbruket.

Därför genomfördes hösten 2012 till december 2013 inspektionsbesök på 1 254 arbetsplatser inom skogsbranschen. En fjärdedel av arbetsplatserna fick även ett uppföljningsbesök. Vi ställde sammanlagt 2 760 krav på 848 arbetsgivare.

De mest frekventa kraven i fallande skala är:

- systematiskt arbetsmiljöarbete
- tillräckligt antal personer som kan ge första hjälpen
- bristfälliga rutiner kring första hjälpen och kristöd
- bristande rutiner för ensamarbete i skogen
- avsaknad av en fungerande tillbudsrapportering
- avsaknad av rutiner för bärgning av skördare eller skotare
- avsaknad av möjlighet att snabbt påkalla hjälp vid ensamarbete
- avsaknad av personalbod/skogskoja

Det skogsbranschen har haft störst fokus på i vår tillsyn, och som kommit upp vid samtal med fack- och arbetsgivarparterna, har varit kommande sanktionsavgift för kunskap om motorkedjesågsarbete, varselkläder och personalbodar/personalutrymmen.

Då en ny föreskrift om motorkedjesågsarbete trädde i kraft den 1 januari 2013; Arbete med motorkedjesågar, AFS 2013:1, gav inspektionsbesöken oss tillfälle att informera om nyheterna i föreskriften.

Reflektion

Inom skogsbranschen finns många småföretagare med pressade ekonomiska krav och de upplever sig inte ha tid att arbeta med arbetsmiljöfrågor systematiskt. Skogsföretagen upplever arbetsmiljöfrågorna som krångliga. Här krävs mer stöd från de egna branschorganisationerna.

De brister som framkommit är inte förvånande – det var ungefär den bild vi hade. Det som vi inte kände till var svårigheter vid ensamarbete. Om exempelvis en arbetstagare ramlar och bryter benet utanför maskinen finns ofta inget system (rutin) som larmar att man inte haft kommunikation med arbetsgivaren. Det innebär att det tar lång tid tills en person saknas och kan få hjälp. (*Bristande rutiner för ensamarbete i skogen*)

Branschen behöver utbildning och stöttning. Ett systematiskt arbetsmiljöarbete är grunden för att hitta problem och brister och åtgärda dessa innan en skada, sjukdom eller olycka är framme. Det kostar arbetstagen, företagaren och samhället om olyckan är framme.

Inspektionsbesök

Inspektionsbesöken inriktade sig i huvudsak på att kontrollera hur företagen följer de tekniska krav som finns för skördare, motorkedjesågar, röjsågar och annan teknisk utrustning. Vi kontrollerade även om skyddsutrustningen följer gällande regelverk.

En viktig del av projektet var att granska hur företagen arbetar med arbetsolyckor och tillbud för att de ska bli medvetna om direkta och bakomliggande orsaker till olyckan eller tillbudet.

Inspektionerna omfattade även kontroll av företagens systematiska arbetsmiljöarbete.

Utvärdering

Projektet utvärderades i början av 2014 både internt och externt. Internt utifrån projekt- och effektmål och externt via intervjuer av 250 arbetsgivare som blivit inspekterade och 150 arbetsgivare som inte blivit inspekterade. Den externa utvärderingen genomfördes av ett undersökningsföretag.

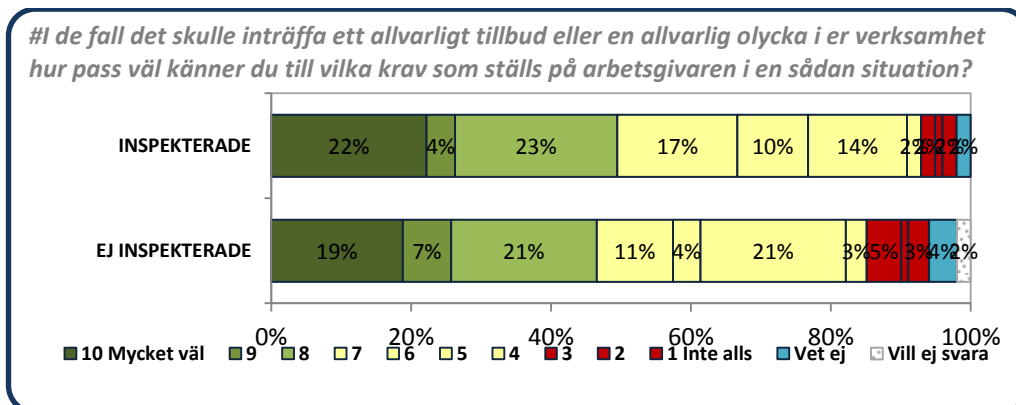
Där kan vi konstatera att kännedomen om att den nya föreskriften finns är hög, liksom kravet på dokumentation för att utföra arbete med motorsåg. Där är kännedomen något högre bland de som inspekterades. Majoriteten känner till sanktionsavgiften.

Ur Rapport utvärdering skogsprojektet. Stelacon

Närmare hälften känner till kraven som ställs på arbetsgivaren vid allvarligt tillbud eller allvarlig olycka men majoriteten av företagen har aldrig anmält ett allvarligt tillbud eller allvarlig olycka.

Ur Rapport utvärdering skogsprojektet. Stelacon

Andelen som upplever svårigheter med att arbeta systematiskt med riskbedömningar i verksamheten är hög. De svårigheter som nämns är exempelvis:

- att bedöma risker utifrån de många olika och varierande arbetssituationerna och arbetsförhållandena som råder i skogen,
- att göra en helhetsbedömning av riskerna i skogsarbetet på grund av faktorer som väder, terräng, maskiner och den mänskliga faktorn,
- att prioritera och motivera tidsåtgången att göra riskbedömningar regelbundet och skriftligt.

Bedömningen av inspektionen har fått mycket höga betyg utifrån de parametrar som mätts och de tillfrågade upplevde att inspektionen genomfördes på ett rättvist sätt.

Inspektörerna i den interna undersökningen anser att det finns behov att fortsätta med skogstillsynen. Flera regioner fortsätter skogstillsynen under år 2014.

2. Mål, syfte och avgränsningar för projektet

Mål och syfte

Mål i projektet har varit att god kunskap om innehåll och tillämpning av de nya föreskrifterna finns både hos berörda inspektörer och hos arbetsgivare/arbetstagare efter projektets slut. Vår interna utvärdering visar att projektgruppens mål uppnåtts.

Avgränsningar

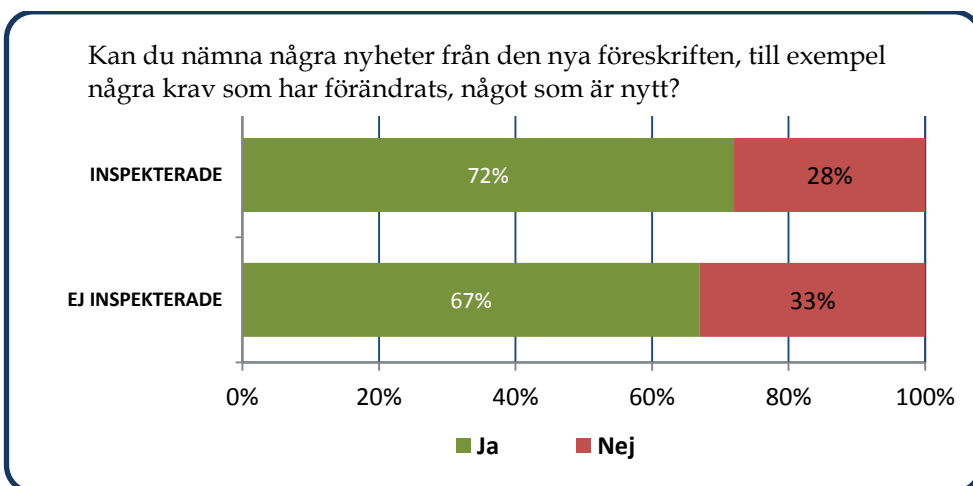
Arbetsmiljöverket har genomfört en stor riktad tillsyns- och informationsinsats mot en riskfylld bransch. Avgränsning har skett genom urval från SCB:s register över skogsföretag. Små och medelstora företag har ingått i projektet.

Utifrån fördjupad analys av dödsolyckor och allvarliga olyckor beslutades om att även ensamföretag skulle omfattas av tillsynsinsatsen. De stora skogsföretagen anlitar ofta entreprenörer och dessa entreprenörer anlitar i sin tur underentreprenörer för exempelvis skogsavverkning. Det är därför viktigt att även företag med få anställda och ensamföretagare inspekteras.

Med skogsbruket menar vi i detta sammanhang manuell och maskinell slutavverkning, gallring, röjning och plantering.

Kännedom om föreskriften

Vår externa utvärdering har gjorts både bland de skogsföretag som blivit inspekterade av Arbetsmiljöverket under 2013 och de som inte blivit inspekterade. Undersökningen visar att kännedomen om den nya föreskriften är mycket hög. Cirka två tredjedelar svarar att de kan nämna nyheter i den nya föreskriften, andelen är något högre bland inspekterade.

Ur Rapport utvärdering skogsprojektet. Stelacon

En majoritet av företagen i de båda segmenten som kan nämna någon/några nyheter anger motorsågskörkort och varselkläder

Nyhet/nyheter i den nya forskriften som spontan nämns av respondenterna	Inspekterade (Ja; 170 st)	Ej inspekterade (Ja; 89 st)
Körkort/utbildning för motorsåg/motorkedjesågar	Ca 70 st	Ca 35 st
Varselkläder/varselkläder på överkroppen	Ca 30 st	Ca 15 st
Körkort för motorsåg/motorkedjesågar och varselkläder	Ca 25 st	Ca 10 st
Körkort för motorsåg/motorkedjesågar och röjsågar	Ca 10 st	Ca 10 st
"Körkort krävs"	Ca 8 st	Ca 6 st

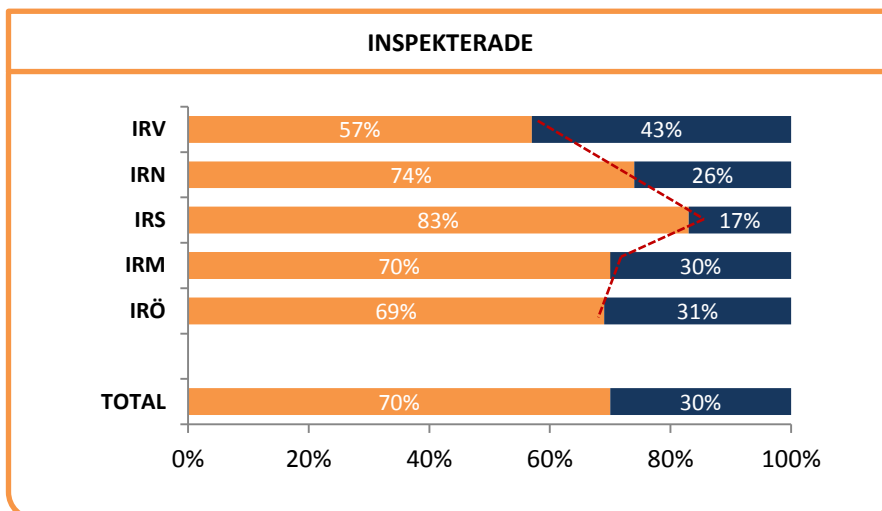
Exempel på Övriga nya krav som nämns (ca 1-5 st)

- Skydds skor
- Böter på 10 000 kr
- Utbildning
- Regler för ensamarbete
- Regler för fällteknik
- Huggarkoja
- Skyddskläder
- Skyddsutrustning till motorsåg

Ytterligare öppna svar, se appendix

Sanktionsavgifter

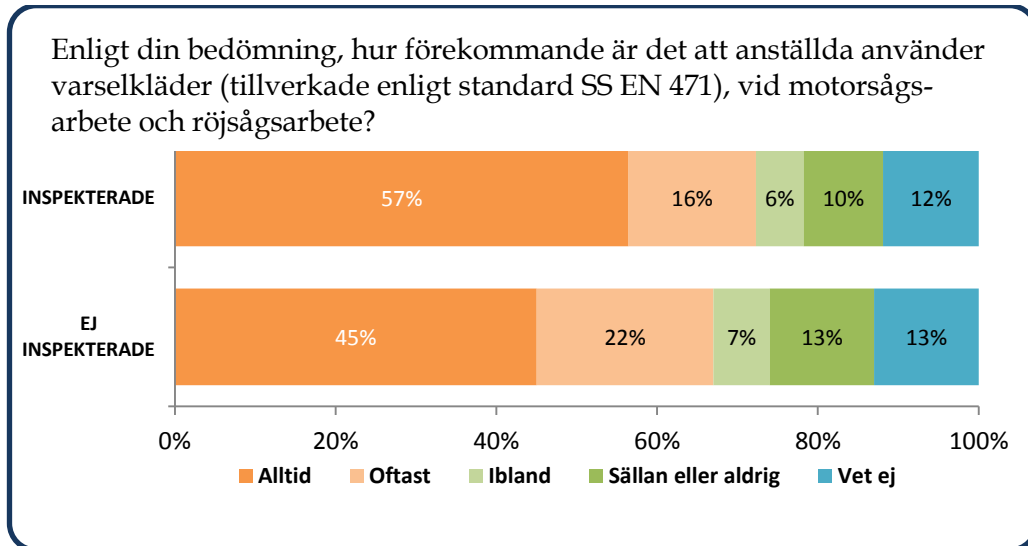
Majoriteten, två tredjedelar av arbetsgivarna, känner till sanktionsavgiften som träder i kraft den 1 januari 2015. Kännedomen är något högre bland inspekterade. Variationen i kännedomen är mycket stor mellan de olika regionerna. Kännedomen är högst inom region nord och syd, detta gäller både för inspekterade företag och för de som inte var inspekterade.

Rapport utvärdering skogsprojektet. Stelacon

Varselkläder

Användningen av varselkläder är något vanligare bland inspekterade företag än bland de som inte är inspekterade. Variationen mellan regionerna är stor när det gäller användningen av varselkläder, det gäller både inspekterade och de företag som inte inspekterats.

3. Diskussion, slutsatser och utvärdering

Projektgruppen tror att det stora intresset från media har bidragit till att Arbetsmiljöverkets nya regelverk kring motorkedjesågsanvändning spridit sig till både arbetsgivare och arbetstagare över landet. Inspektörerna i projektet har noterat att kunskaperna kring regelverket har ökat under projektets gång.

Projektgruppen ville undersöka om inspektionsinsatsen haft effekt. Därför genomfördes en extern utvärdering för att mäta om målgruppen har fått ett ökat säkerhetsmedvetande och kännedom om den nya föreskriftens innehåll efter inspektionsinsatsen. Om de effekter vi ville uppnå har uppnåtts.

Vi ser i utvärderingen som genomförts i januari 2014 att kunskap och kännedom är väldigt hög, nästan tre fjärdedelar av de vi inspekterat känner till den föreskriften. Och nästan 70 procent av de vi inte inspekterade kände också till föreskriften.

Utvärderingen har gjorts genom 250 intervjuer bland företag som blivit inspekterade under 2013 och 150 bland företag som inte blivit inspekterade.

Projektets förslag till Arbetsmiljöverket

Branschbevakningen tar fram en treårig strategi för att upprätthålla kontakten med skogsbranschen genom olika insatser – inspektion, kommunikation och nätverkande.

Behov av fortsatt information. Branschen har ett behov av fortsatt tillsyn, förslagsvis en liknande strategi som tagits fram för byggbranschen. Utländska företag tar och kommer att ta större marknadsandelar inom Sverige. Vi ser en stor variation i hur mycket de utländska företagen vet om vilka regler som gäller i Sverige. Risk finns att nivån för arbetsmiljön kan sjunka tillbaka till en lägre nivå.

Arbetsmiljöverket bör arbeta med information om regelverk för skogsarbete mot beställare och större aktörer. Detta för att säkerställa att dessa frågor beaktas redan från början i processen (vid upphandlingar). Beställare, som de stora skogsbolagen, är de som sätter "nivån" på säkerhetskulturen i ett tidigt skede. De kan bidra till att ge rätta förutsättningar, exempelvis genom att ställa krav vid upphandling av underentreprenörerna.

Långsiktig uppföljning

Några av projektets effektmål är svåra att se resultat på så snart efter inspektionerna är avslutade, men kan följas upp av inspektionsavdelningens stab;

- antalet dödsolyckor och antalet allvarliga olyckor minskar för skogsbranschen
- antalet olyckor med hantering av maskiner och redskap minskar
- antalet arbetsgivare med ett väl fungerande SAM ökar (främst gällande riskbedömningar och adekvat kompetens/kunskap)
- öka antalet §2-anmälningar till Arbetsmiljöverket

Bilagor:

1. Rapport utvärdering skogsprojektet. Stelacon
2. Fakta inspektioner